

JONAS LAURITZ IDEMIL LIE (1833-1908)

Jonas Lie ble født på Eiker, men oppveksten fikk han i Troms, der sterke inntrykk av nordnorsk natur og folkeliv lagret seg i ham, inntrykk som senere skulle resultere i en rekke bøker med motivkrets nordfra. Mesterverkene blant disse er eventyrsamlingene Trold I og II. Men det tok tid før Lie ble forfatter på heltid.

Etter artium og juridisk embetseksamen i Christiania flyttet han til Kongsvinger og åpnet sakførerforretning der. Han ga seg inn på tømmerspekulasjoner, mislyktes og ble sittende med stor gjeld. Etter 10 år, i 1868, oppga han sakførerforretningen og bestemte seg for å leve av sitt forfatterskap. Dette var ikke lite av et vågestykke, for debutboken var ikke blitt spesielt godt mottatt. Men Lie hadde sterk tro på egne evner, og allerede den første romanen han ga ut, "Den Fremsynte", ble en suksess. Siden ble han den kanskje mest folkekjære av "De fire store".

Jonas Lies bøker før 1875 er sjeldne i originalbind – særlig "Den Fremsynte" – men også i omslag. En del eksemplarer av førsteutgavenes materie er imidlertid bundet i forlagsbindet fra senere opplag. Dette vil ofte avsløres ved at forsatsene er fornyet. Det er ellers forbausende at noen førsteutgaver har "overlevd" så lenge i materie på forlagets lager at de er blitt utstyrt med det bindet som ble benyttet fra 1899 av, i mellomtiden var det jo blitt trykt nye opplag. I det hele tatt er historien om originalbindenes varianter verdt et nærmere studium. Det er svært utfordrende å samle Jonas Lie i bindvarianter.

Av en eller annen grunn er debutboken mindre sjelden enn de fire neste, disse er det også vanskeligere å finne pene eksemplarer av. Resten av produksjonen er enkel å skaffe seg.

For øvrig kan det ligge en bibliofil utfordring i å satse på heftede eksemplarer når det gjelder Jonas Lie, disse er normalt sjeldnere enn originalbindene.

Vi har ikke ved selvsyn kunnet konstatere helt ut hvilke omslag som er typografiske og hvilke som er utstyrt med tegninger, så for noen få bøkens vedkommende har vi basert oss på antagelser.

Hva priser angår, er Lie blant de absolutt overkommelige, minst 8000 kroner for "Den Fremsynte" og 2-5000 for de øvrige før 1875, resten får en for 1000 kroner eller mindre. En stor takk rettes til Victor Plahte Tschudi for hans siste oppdatering av oversikten.

JONAS LIES FØRSTEUTGAVER:

- 1867: Digte. Jac. Dybwads Forlag.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtebind.* **Her er det to varianter:**
A. Vanlig sjiirting.
B. Ru sjiirting.
- 1870: Den Fremsynte eller Billeder fra Nordland. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtebind. *
- 1872: Fortællinger og Skildringer fra Norge. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, komponert. Helsingjirtebind med dekor.*
- 1872: Tremasteren "Fremtiden" eller Liv nordpaa. Første Tusinde. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, tegnet. Helsingjirtebind med dekor.* **Det er to varianter av bindet:**
A. Den ordinære utgaven.
B. Utgave bundet uten tittelblad.
- 1874: Lodsens og hans Hustru. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, tegnet. Helsingjirtebind med dekor (ovalt seilskøytebilde på fordekkelen).* **Det er to varianter av bindet:**
A. Rammer i blindtrykk på begge deklere.
B. Rammer i sort på begge deklere.
- 1875: Faustina Strozzi. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, tegnet. **Annonsebilag kan forekomme både i heftede og innbunde eksemplarer.**
Det er fem varianter av bindet:
A. Med ramme i blindtrykk på for- og bakdekkelen.*
B. Med rektangulær ramme i svart på fordekkelen og samme ramme i blindtrykk på bakdekkelen. *

- C. Med rektangulær ramme med avrundede hjørner på fordekkelen og uten punktum etter "Lie", samt dekor mellom "Jonas Lie" og "Faustina Strozzi".*
- D. Likt med C, men med punktum etter "Lie" og uten dekor mellom "Jonas Lie" og "Faustina Strozzi". **Enkelt røsken under tittel på fordekkel og stort forleggerstempel på bakdekkel***
- E. Likt med D, men med rikere røsken under tittel og lite forleggerstempel på bakdekkel.

1878: Thomas Ross. Fortælling. København. Gyldendal.
 Innbinding: Omslag, typografisk. I heftede eksemplarer er inntatt et annonsebilag som ikke forekommer i forlagsbindet. Hellsjirtingbind. Det er to varianter av bindet:

- A. Det ordinære bindet. **Her er det tre undervarianter:**
 - 1. Med punktum etter Lie.*
 - 2. Uten punktum etter Lie. Røsken under tittel med streker i ytterkant.
 - 3. Uten punktum etter Lie. Røsken under tittel med løkker i ytterkant.
- B. Samme bind som Lies bøker fikk fra 1899.* **Her er det to undervarianter:**
 - 1. Med friblad foran og bak.
 - 2. Kun med friblad foran.**Det er også to varianter av omslaget:**
 - 1. Det ordinære omslaget med annonser på side 2, 3 og 4.
 - 2. Et omslag med annonser for senere utgivelser på siste side, hvor omslagets side 2 og 3 er blanke.

1879: Adam Schrader. Fortælling. København. Gyldendal.
 Innbinding: Omslag, typografisk. Hellsjirtingbind. Det er fem varianter av bindet:

- A. Med "FORTÆLLING" på fordekkelen og store bokstaver i "AF" og med "JONAS LIE" med store bokstaver.* **Her er det tre undervarianter:**
 - 1. Røsken under tittel med spinkel dekor. Tittel og forfatternavn preget i gull.
 - 2. Som variant over, men med tittel og forfatternavn preget i bronse.
 - 3. Røsken under tittel med fetere dekor. Tittel og forfatternavn preget i gull.
- B. Med "FORTÆLLING" på fordekkelen og store bokstaver i "AF", men med "Jonas Lie" i formskrift (samme typer i navnet som Rutland).* **Her er det to undervarianter:**
 - 1. Gullstriper uten røsken mellom hjørnerøskener.
 - 2. Et ekstra røsken i senter av hver gullstripe melleom hjørnerøskener.
- C. Uten "Fortælling" på fordekkelen og med små bokstaver i "af", samt med forleggermerke på bakdekkelen.*
- D. Uten "Fortælling" på fordekkelen og med store bokstaver i "AF", separat dekor rundt for- og etternavn, samt uten forleggermerke på bakdekkelen.*
- E. Uten "Fortælling" på fordekkelen og med store bokstaver i "AF", sammenhengende dekor rundt for- og etternavn i tittelen, samt uten forleggermerke på bakdekkelen. **Her er det to undervarianter:**
 - 1. Med røsken i hvert av de fire hjørnene.
 - 2. Uten røsken i hvert av de fire hjørnene.

1880: Grabows Kat. Skuespil i tre Akter. København. Gyldendal.
 Innbinding: Omslag, typografisk. Hellsjirtingbind. To varianter av bindet:

- A. Det ordinære bindet. *
- B. Samme bind som Lies bøker fikk fra 1899. *

1880: Rutland. Fortælling. København. Gyldendal.
 Innbinding: Omslag, tegnet. I heftede eksemplarer er inntatt et annonsebilag som ikke forekommer i forlagsbindet. Hellsjirtingbind. Det er tre varianter av bindet:

- A. Med ramme i blindtrykk på fordekkelen og med forleggerstempel på bakdekkelen.*
- B. Med ramme i svart på fordekkelen, med "af" i små bokstaver og med forleggerstempel på bakdekkelen.*
- C. **Med avvikende ramme i svart på fordekkelen, med "AF" i store bokstaver og uten forleggerstempel på Bakdekkelen. Her er det to undervarianter:**
 - 1. Rikt dekorerte ryggfelt. Fordekkel og rygg preget i gull.
 - 2. Enklere dekorerte ryggfelt. Fordekkel og rygg preget i bronse.

- 1882: Gaa paa! Sjøfortælling. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, tegnet. Helsingjirtebind med dekor. To varianter av bindet:
A. Det ordinære bindet. **Her er det to undervarianter:**
 1. **Med smusstittelblad.**
 2. **Uten smusstittelblad.**
B. Samme bind som Lies bøker fikk fra 1899.
- 1883: Livsslaven. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, typografisk. **Merk at 2. utgaven kan forkeomme i 1. utgavens omslag. Helsingjirtebind.** Det er tre varianter av bindet.
A. Med rektangulær ramme i senter av bakdekkel rundt forlagsstempel. Blindtrykte sirkler i hvert hjørne av bakdekkel. **Her er det tre undervarianter:**
 1. **Med sorte lenker på fordekkelen. MED bakre friblad.**
 2. **Med sorte lenker på fordekkelen. UTEN bakre friblad.**
 3. **Med søvfargede lenker på fordekkelen.**
B. Uten rektangulær ramme i senter av bakdekkel. Uten blindtrykte sirkler i hvert hjørne av bakdekkel.
C. Med samme **dekor som Et samliv og flere av Lies senere bøker.**
- 1883: Familien paa Gilje. Et Interieur fra Firtiaarene. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, typografisk. I heftede eksemplarer er inntatt et annonsebilag som ikke forekommer i forlagsbindet. Helsingjirtebind med dekor. Det er to varianter av bindet:
A. Med forleggerstempel på bakdekkelen og uten Gyldendal på ryggen.
B. Uten forleggerstempel på bakdekkelen og med Gyldendal nederst på ryggen.
- 1884: En Malstrøm. Fortælling. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtebind med dekor.
- 1885: Otte Fortællinger. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtebind. Det er tre varianter av bindet:
A. Det opprinnelige bindet fra Gyldendal med dekor.
B. Børsum-auksjon nummer 18 (november 1972) beskriver under nummer 282 et eksemplar med Bog-binder B. Benchicks merke på bakre speil, "noe som sjelden forekommer". **Dette eksemplaret er ikke sett av oss, men det er sett to eksemplarer med bokbindermerke «B. Beuchel», København, på bakspeilet. Tro om ikke dette er den egentlige referansen i Børsum-katalogen.**
C. Samme bind som Lies bøker fikk fra 1899.
- 1886: Kommandørens Døttre. Roman. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, komponert. Helsingjirtebind. Det er to hovedvarianter av bindet:
A. Det ordinære bindet med dekor. Her er det to undervarianter. *
 1. Med lenke i bindfarge på sort bakgrunn i nedre del av fordekkel.
 2. Med enklere lenke i sort mot bindfarge i nedre del av fordekkel.
B. Samme bind som Lies bøker fikk fra 1899.*
C. **Det foreligger også et bind med avvikende dekor og uten forleggermerke, som fremstår som et forlagsbind.**
2. utgaven fra 1893 er spesiell, fordi det norske flagget på fordekkelen er "rent" - i motsetning til bindet på førsteutgaven. (2. utgaven forkommer også med det samme "urene" flagg som på førsteutgaven).*
- 1887: Et Samliv. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtebind. Det er to varianter av bindet:
A. Med svart ramme innenfor ytre gullbord på fordekkelen. **Her er det to undervarianter:**
 1. **Med punktum etter tittel på ryggen.**
 2. **Uten punktum etter tittel på ryggen.**
B. Med sølvfarvet ramme på fordekkelen.

- 1888: Maisa Jons. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtingbind. Det er tre hovedvarianter av bindet:
- A. Det opprinnelige bindet med mønstret bord i sølv på fordekkelen og med punktum etter Maisa Jons på ryggen.* Det er to undervarianter av bindet:
 - 1. Med dekor i gull.
 - 2. Med dekor i bronse.
 - B. Med mønstret bord i svart på fordekkelen. Det er to undervarianter av bindet:
 - 1. Med punktum etter tittel på ryggen.
 - 2. Uten punktum etter tittel på ryggen.
 - C. Samme bind som Lies bøker fikk fra 1899.
- 1889: Digte. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtingbind. Det er to varianter av bindet:
- A. Det opprinnelige helsingjirtingbindet med dekor.*
 - B. Kartonasjebind med liten vignett i gull og med grønt vareomslag, samme dekor som på A.
- Det er også fire varianter av omslaget:
- A. Det opprinnelige typografiske omslaget.
 - B.
 - 1. MED forlagsannonser på omslagets side 2 og 3.
 - 2. UTEN forlagsannonser på omslagets side 2 og 3.
 - C. Senere omslag med angivelse av "Gyldendals Prisnedsættelses-Serie 50 Øre".
 - D. Senere omslag med kun tittel, forfatternavn og forlag oppgitt på fremre omslag. Kun forleggermerke (Gyldendal Nordisk Forlag) oppgitt på bakre omslag.
- 1890: Onde Magter. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtingbind. Det er fire hovedvarianter av bindet:
- A. Med stort forleggerstempel. Her er det to undervarianter:
 - 1. Omringet av sløyfe på bakdekkelen. UTEN punktum etter "Lie" på fordekkel.
 - 2. Med stort forleggerstempel omringet av sløyfe på bakdekkelen. Med punktum etter "Lie" på fordekkel.
 - B. Med lite forleggerstempel uten sløyfe på bakdekkelen.
 - C. Uten forleggerstempel på bakdekkelen.
 - D. Det foreligger også ulike bind med avvikende dekor og uten forleggermerke, som fremstår som forlagsbind.
- 1891: Troid. En Tylft Eventyr. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtingbind. Det er to varianter av omslaget:
- A. Det opprinnelige fra 1891.* Her er det to undervarianter:
 - 1. Med friblad foran.
 - 2. Uten friblad foran.
 - B. Et senere fra Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlags serie B.*
 - C. Det foreligger også et bind med avvikende dekor og uten forleggermerke, som fremstår som et forlagsbind. Beslektet med variant D av *Onde Magter*.
- 1892: Troid. En Tylft Eventyr. Ny Samling. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtingbind. Det er to varianter av bindet:
- A. Med punktum etter «Ny saml» på ryggen og med innholdsfortegnelse etter teksten. Her er det to undervarianter:
 - 1. Med friblad bak
 - 2. Uten friblad bak
 - B. Uten punktum etter tittel på ryggen. Mangler innholdsfortegnelse etter teksten.
- Det er også to varianter av omslaget:
- A. Det opprinnelige fra 1892.
 - B. Et senere fra Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlags serie B.

- 1893: Niobe. Nutidsroman. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtingbind. Det er to varianter av bindet:
A. Det ordinære bindet* - **tilsvarende dekor som på Maisa Jons.**
B. Samme bind som Lies bøker fikk fra 1899.*
- 1894: Lystige Koner. Skuespil i tre Akter. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtingbind. **Det er to varianter av bindet:**
A. **Det ordinære bindet.** Her foreligger to undervarianter:
1. Med dekor i gull.
2. Med dekor i bronse.
B. **Det foreligger også et bind med avvikende dekor og uten forleggermerke, som fremstår som et forlagsbind. Beslektet med variant D av *Onde Magter*.**
- 1895: Naar Sol gaar ned. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtingbind. Det er **tre** varianter av bindet:
A. Vanlig sjirting. **Her er det to undervarianter:**
1. Med friblad foran
2. Uten friblad foran
B. Ru sjirting.
C. Skinnimitat sjirting.
- 1896: Dyre Rein. En historie fra Oldefars Hus. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtingbind. Det er to varianter av bindet:
A. Med svart rektangulær ramme på fordekkelen.
B. Med sølvfarget rektangulær ramme på fordekkelen.
- 1897: Lindelin. Eventyrspil i fire Akter. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtingbind. **Her er det to varianter av bindet:**
A. Den ordinære utgaven.
B. Utgave med smusstittelblad bundet opp ned.
Det er også to varianter av omslaget:
A. Trykket på ordinært papir.
B. Trykket på gult papir.
- 1899: Faste Forland. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtingbind.* **Her er det tre varianter av bindet:**
A. Med friblad foran og bak.
B. Uten friblad foran.
C. Uten friblad bak.
Vi har sett en variant som avgjort ser ut som et forlagsbind: Ramme i blindpreg på deklene, langsgående tittel på ryggen, og med helt avvikende dekor på fordekkelen.*
- 1900: Wulfie & Comp. Drama i tre Akter. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtingbind. **Det er to varianter av bindet:**
A. Vanlig sjirting. **Her er det to undervarianter:**
1. Med friblad bak.
2. Uten friblad bak.
B. Skinnimitat sjirting.
- 1901: Naar Jernteppet falder. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtingbind. **Det er to varianter av bindet:**
A. Vanlig sjirting.

B. Skinnimitat sjirting.

Det foreligger en variant som ser ut som et forlagsbind: Navn, tittel og vignett i gull på fordekket og på rygg.

- 1903: Ulfvungerne. Et Blad af Lidenskabernes Bog. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtingbind. Det er to varianter av bindet:
A. Vanlig sjirting.
B. Skinnimitat sjirting.
- 1905: Østenfor Sol, vestenfor Maane og bagom Babylons Taarn. Streif paa Jagtgebetet. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtingbind. Det er to varianter av bindet:
A. Vanlig sjirting.
B. Sjirting med skinnstruktur.
- 1909: Eventyr. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, komponert, med Lies byste. Helsingjirtingbind. Det er to varianter av bindet:
A. Med stort forleggerstempel på bakdekket.
B. Med lite forleggerstempel på bakdekket.
Det er også to varianter av tittelbladet:
A. Hvor utgiverstedet er angitt til Kristiania & Kjøbenhavn. .
B. Hvor utgiverstedet er angitt til Oslo & København.

Illustrerte utgaver:

- 1903: Familien på Gilje. Med tegninger av Erik Werenskiold. København. Gyldendal. Utgitt i hefter, i omslag og i skinnryggbind. En særutgave ble trykt i 10 eksemplarer på japanpapir. Utgitt i anledning av Jonas Lies 70-årsdag. Jf. Sundseth side 1297.
- 1906: Den Fremsynte. Illustrert av Thorolf Holmboe. København. Gyldendal. I serien "Nordisk Bibliotek". Jf. Sundseth side 532.
Innbinding: Omslag, tegnet. Forlagsbind i tre varianter:
A. Pappbind, helt gullsnitt.
B. Helsingjirtingbind. Vignett med tre svaner i øverste venstre hjørnet på fordekket. Forleggerstempel på bakdekket.
C. Helskinnbind (?). NB! Denne varianten kan ikke bekrefte.
- 1955: Moskenæsstrømmen. Fra Jonas Lie Troid. Tresnitt og bokutstyr ved Kåre Bondesen.
Utformet som oppgave i Statens Håndverks- og Kunstindustriskole.
Innbinding: Dekorert pappbind med vareomslag.
- 1958: Troll. Med tresnitt av Hans Gerhard Sørensen. Gyldendal.
Innbinding: Skinnryggbind.
Et spesialopplag på 150 nummererte eksemplarer, signert av Hans Gerhard Sørensen, er bundet i rød skinnrygg og med gull toppsnitt.
- 1958: Et Hønehode. Tegninger og bokutstyr ved Reidar Johan Berle. J. W. Eides Boktrykkeri AS. Bergen. Julehilsen fra Bergen Faktorforening.
Innbinding: Dekorert sjirtingryggbind.
- 1959: Nordfjordhesten. En liden fortælling fra skydskarjolen. Tegninger og bokutstyr ved Reidar Johan Berle. J. W. Eides Boktrykkeri AS. Bergen
Innbinding: Dekorert sjirtingryggbind.
Trykket i 1800 eksemplarer.

1959: Duen. Med tresnitt av Hans Gerhard Sørensen. Utgitt av Grafisk Studiegruppe. Kirstes Boktrykkeri. Oslo
Innbinding: heftet med dekorert omslag.
Trykket i 130 nummererte eksemplarer.

1961: Moskenæsstrømmen. Fra Jonas Lie Troid. Tegninger og bokutstyr ved Frithjof Sælen.
A. Garnæs Boktrykkeri. Bergen.
Innbinding: Dekorert pappbind.

1962: Susamel. Med tegninger av Omar Andréen. Merkur Boktrykkeri. Oslo. Hilsen til boktrykker Julius Jacobsen på hans 75-årsdag.
Innbinding: Sjirtingryggbind.
Trykket i 500 eksemplarer.